

[takaisin](#)

Politiikkaa ja valtapeliä -keruukilpailun voitto Kotkaan

Politiikkaa ja valtapeliä -keruukilpailun yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittivästä muistitiedosta Suomessa voitti kotkalainen laitosmies **Tauno Leino** kirjoituksellaan "Politiikan vaikutus elämään".

Toisen palkinnon jakoivat lukion rehtori emerita **Irja Bergman** Karjaalta kirjoituksellaan "Poliittisia mielipiteitä ja vaikuttamispyrkimyksiä" ja turkulainen välinehuoltaja **Riitta Särkijärvi** kirjoituksellaan "Kansan asian puolesta, aina valmis!".

Kolmannen palkinnon sai kemiläinen paperitehtaan työntekijä **Pentti Heittola** kirjoituksellaan "Sodan jälkeen Suomen köyhälistö luotti Sosialismiin". Maaseudun Sivistysliiton erityispalkinnon sai oululainen opettaja **Pirkko Tirola** kirjoituksellaan "Politiikkaa ja valtapeliä arjessa ja juhlassa".

Politiikkaa ja valtapeliä -keruukilpailun järjestivät Suomi 90 Finland -toimikunta, Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (FSD), Maaseudun Sivistysliitto, sisäasiainministeriön Maaseudun naisteemaryhmä, naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto.

Politiikkaa ja valtapeliä -keruukilpailu on osa Suomi 90 Finland -juhluvuoden tapahtumia.

Politiikkaa ja valtapeliä -keruukilpailuun saapuneen aineiston yleisesittely

Kirjoitusten aiheet kattavat monipuolisesti 90 vuoden ajan, viivan vetämisestä pohdintoihin internet-äänestämisestä.

Määräaikaan mennessä saapui 203 vastausta, yhteensä 2241 sivua. Vastauksista oli 128 naisten, 75 miesten kirjoittamina. Vastaajista nuorin oli syntynyt 1989, iäkkäin 1914.

Keruuseen osallistuneista enemmistö oli korkeasti koulutettuja, mutta mukana oli paljon myös kansakoulupohjalta työhön siirtyneitä sekä ammattikoulutuksen hankkineita. Vastaajissa oli useita kunnallispolitiikkaan osallistuneita tai ehdolle asettuneita. Saapuneet kirjoitukset ovat tasaisesti eri puolilta Suomea.

Politiikkaa ja valtapeliä, keruukilpailu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvästä muistitiedosta Suomessa järjestettiin 1.9.2006–30.9.2007. Aineisto on talletettu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistoon.

Politiikkaa ja valtapeliä -keruukilpailussa palkitut

Ensimmäinen palkinto

Tauno Leino (Kuusankoski, Kotka), "Politiikan vaikutus elämääni"

Laitosmies Tauno Leinon kirjoituksessa käsitellään tehdaspaikkakunnan poliittista ilmapiiriä ja toimintaverkostoja, joista keskeisimmät olivat kivilouhimo, kirkko ja Yymi-yhtiö. Hän analysoi tekstissään poliittisen tietoisuuden syntyä ja yhteiskunnallisista asioista kiinnostumista. Kodin lähellä toimi kivilouhimo Kivimäki, jossa hän kuunteli miesten kertomuksia poliittisten järjestöjen toiminnasta. Tauno Leino kirjoittaa: "Siellä kuuli tuoreimmat poliittiset uutiset. Siellä kiersivät myös poliitikot ääniä saalistamassa.--Välillä poliisit hakivat jonkin julkikommunistin sieltä ja veivät Tammisaaren vankilaan. Näitä kaikkia touhuja me penskat seurattiin innolla."

Tauno Leinon vanhemmat olivat punakaartilaisia, isä oli pakko-otettuna, äiti toimi sairaanhoitajana. Isä joutui Riihimäen vankileirille. Kirjoittaja pohtii vuoden 1918 vaikuttaneen siihen, että vanhemmat vaikenivat politiikasta.

Tauno Leinon nuoruusvuodet osuivat sota-aikaan. Sota vaikutti käytännössä koulunkäyntiin siten, että ammattikoulu muutettiin sotasairaalaksi. Työtä nuorimies löysi Yymi-yhtiöltä, joka tarvitsi työvoimaa sotatarviketeollisuuden valmistamiseen. Tauno Leino kertoo nuorten naisten ja miesten tehneen kranaatteja. Leino oli myös Salpalinjan rakennustyössä, jossa poliittinen tietoisuus heräsi. Työporukassa puhuttiin paljon politiikkaa, sodan syitä ja seurauksia. Tämän johdosta Tauno Leinokin liittyi ammattiosastoon. Hänen rintamakokemukset alkavat jo 16-vuotiaana. Kaksi vuotta myöhemmin hän toimi armeijan viestipataljoonaan radiosähköttäjänä. Ihantala oli hänen viimeinen sijoituspaikka, hän kotiutui sodasta kaksikymmentävuotiaana.

Tauno Leino kertoo myös sodan jälkeisistä vuosista poliittisten muutosten näkökulmasta. Poliittiset tilaisuudet vetivät väkeä, puoluekuva oli muuttunut: AKL & Suojeluskunta & IKL & Lotta-Svärd- lakkautettiin, Suomi-Neuvostoliitto-Seura perustettiin, Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysseuran jäseniä uhkailtiin.

Vanhan työväenliikkeen arvot ihanteeksi kokenut Tauno Leino on toiminut Tapanilan Tehdastyöväen ammattiosaston puheenjohtajana.

Toinen, jaettu palkinto

Irja Bergman (Karjaa), "Poliittisia mielipiteitä ja vaikuttamispyrkimyksiä"

Irja Bergman kertoo 1940-1950 -lukujen vahvasta poliittisesta latauksesta kotiseudulla, sekä 1960-1970 -lukujen poliittisista

intohimoista yleisemmällä tasolla.

Irja Bergmanin lapsuusaika sijoittui Lapualla, alueelle, jota määritteli körttiläisyys, Kokoomus ja IKL. Bergmanin karjalaistaustainen perhe on yhteiskunnallisesti aktiivisia: äiti nautti poliittisesta väittelystä, eno toimi kansanedustajana, lapset kuuntelivat Pienoisparlamenttia radiosta. Vastauksessa piirtyykin kiinnostavasti se aikakausi ja ilmapiiri, jota määritteli karjalaisten asuttaminen. Bergmanin mukaan Veikko Vennamon rooli terapeuttina ja yhteiskunnan vakauttajana oli merkittävä laatokankarjalaisille.

Yksi poliittisen kulttuurimme taitekohdista toteutui sodan jälkeen. Bergmanin mukaan 1950-luvun poliittinen ilmapiiri oli vaikeneva. Hän kirjoittaa koulumaailman piilotetusta poliittisuudesta: opettajat esittivät poliittisia arvoituksia, vaikka periaatteessa politiikkaa ei näkyvästi ollut esillä kouluissa.

Bergmanin vastauksessa muistellaan tarkemmin vuotta 1966 poliittisesti käänteentekeväenä, porvarien vaalitappion ja sos. demokraattien vaalivoiton vuotena. Kirjoittaja asui vuodet 1968-1969 Sallassa. Hän kertoo ajasta näin: "Vennamon Pientalonpoikien puolue kokosi sieltä tuolloin äänivyöryn. Opettajainhuoneessa istui toisinaan Sallan kirkkoherra, entinen kokoomuksen kansanedustaja Erkki Koivisto. Hän hykerteli käsiään tyytyväisenä. 'Vennamolaisuus pelastaa sieluja kommunisteilta'. Sallalaiset 'takametsien miehet ja naiset' olivat paljolti äänestäneet kommunisteja, mutta nyt vennamolaisuus oli heille parempi vaihtoehto tuoda äänensä esiin."

Toinen, jaettu palkinto

Riitta Särkijärvi (Turku), "Kansan asian puolesta, aina valmis! Suomen Demokraattisen Pioneeriliiton toiminta 1960-1970 - luvuilla"

Riitta Särkijärven kirjoituksessa kuvaillaan myös lapsuutta työläisperheessä: hän mainitsee isänsä olleen kummajainen Pohjanmaalta tulleiden joukossa, sillä hän oli kommunisti. Isän aate vaikutti myös äidin aatteisiin, jolloin hän otti Suomen kommunistisen puolueen jäsenkirjan.

Lapsuuden poliittissävyiseen toimintaan kuuluivat vappumarssien lisäksi mm. viikonloppuretket, esiintymiset SKP:n piirijärjestön juhlissa, Puna-armeijan kuoron ja orkesterin kukittamiset, kansanedustajan mukana rakennustyömailla vaalikiertueella kulkeminen ja neuvostoliittolaisten merimiehien tervehtiminen. Hän kuvailee toimintaa seuraavasti: "Pikkupioneerien ensimmäinen tavoite oli punainen liina. En enää muista yksityiskohtaisesti, mitä sen saamiseksi tarvittiin, mutta kovin juhlallista luovutustilaisuudessa kuitenkin oli. Paikallisen puolueosaston jäsenet oli kutsuttu mukaan juhlaan, jossa me jännityksestä värisevin äänin vannoimme olevamme kansan asian puolesta aina valmiit. - - Pioneeriliinan jälkeen suoritimme ansiomerkkejä, joihin opettelimme jo pieniä määriä poliittista

historiaa, niin SKP:n kuin Pioneeriliitonkin, tutustuimme Leniniin, harjoittelimme solmujen tekoa ja jossain määrin myös erätaitoja."

1970-luvun lopulla Särkijärvi kuului Elintarviketyöläisten liittoon ja liittyi seurustelukumppanin houkuttelemana SDP:n jäseneksi. Tästä syntyi kotona isän kanssa kova riita. Myöhemmin avioero ja muutto saivat jättämään kaiken puolue toiminnan, mutta ajatusmaailmassa työväenliikkeen arvot ovat edelleen jossain määrin säilyneet.

Kolmas palkinto

Pentti Heittola (Kankaanpää, Kemi), "Sodan jälkeen Suomen köyhälistö luotti sosialismiin"

Pentti Heittolan kirjoitus on kertomus vuoden 1918 tapahtumista johtuvan isän poliittisen perinnön, kommunismin omaksumisesta ja lopulta ideologian haihtumisesta. Heittola kuljettaa lukijaansa 1940-1960 -lukujen Kemiin, lakkoaaltoon ja poliittisen ilmapiirin muutoksiin Kemi-yhtiön työntekijän näkökulmasta.

Pula-ajan lapsuutta saneli köyhyys, sillä perheessä oli 12 lasta ja isä oli usein työttömänä. Nämä olosuhteet ovat Pentti Heittolan mukaan vaikuttaneet hänen isänsä poliittisen kannan muodostumiseen. Seuraavassa ote hänen keruuvastauksestaan: "Lapsuuteni muistoja sävyttää nälkä. Me lapset kävimme naapuritaloissa kerjäämässä leipää. Kurjassa köyhyydessä isälleni muotoutui poliittinen kanta: hän ihaili kommunistipuoluetta. Puolue oli 30-luvulla kielletty. Puolue yritti toimia salaa. Kotini pirttiin kokoontui iltaisin muutama isäni aatetoveri. He ihannoivat Neuvostoliittoa. Pitivät sitä köyhien paratiisina. --- Kapitalistin 'riistopolitiikka' iskostui tajuntaan lapsuudessa."

Aikuistuttuaan päätti jatkaa isän poliittista toimintaa. 2. maailmansota vapautti kommunistipuolueen maanalaisesta toiminnasta. Isä iloitsi, työläiset luotsaisivat maan Neuvostoliiton kaltaiseen sosialismiin. Toivo paremmasta valtasi mieliä. Isä kertoi lapsille, että nyt he pääsevät nauttimaan sosialismin turvallisesta elämästä.

Pentti Heittola muutti vuonna 1949 Kemiin: hän oli lukenut lehdestä, että Kemi oli vahvasti kommunistinen kaupunki. Kun hän meni Kemi-yhtiöön hakemaan töitä, työhönottotoimistossa kyseltiin, onko hän poliittisesti ja ammatillisesti järjestäytynyt ja tietääkö isän poliittisen kannan. Myöhemmin luottamusmies tuli puheille ja kehotti liittymään Suomen Kommunistiseen puolueeseen.

Samana vuonna oli lakkoaalto. Heittola kertoo hämmästelleen kommunistien politiikkaa, sillä puheissaan he sanoivat pyrkivänsä kansalaisten hyvinvointiin, mutta samalla Kemissä työläiset joutuivat työttömiksi kommunistien harjoittaman politiikan seurauksena, sillä yritystoiminta kuihtui. Vaikutukset oli

nähtävissä verotulojen pienenemisessä. Palvelut kallistuivat. Muuttoliike naapurikuntiin voimistui.

Hän erosi kommunistisesta puolueesta ja meni töihin Veitsiluodon paperitehtaalte; jossa ei kysytty puoluejäsenkirjaa. Keruuvastauksessa liikutaan 1980-luvulla asti: kommunistiset johtajat liittyivät markkinavoimiin, tehtiin osakekauppoja. Puolue meni vararikkoon ja hävitti omaisuutensa.

Maaseudun Sivistysliiton palkinto

Pirkko Tirola (Oulu), "Politiikkaa ja valtapeliä arjessa ja juhlassa"

Pirkko Tirolan kirjoituksen monipuolisuudesta ja tarkkuudesta kertovat jo hänen väliotsikkonsa *Toivo Kuulaa ammutaan Viipurissa, Isä kertoi Stalinista, Mitä lehteä kotonani luettiin, Kaarina ja Johannes Virolaisen oppaana Mieslahdessa, 1950-luvun vaalimainos sekä Omakohtaisia muistoja tupailloista*. Kainuun asutuksen 450-vuotisjuhlassa puhui Paavo Lipponen Kainuun maakuntakokeilusta.

Kirjoittajan kotiseutu, Paltamon Mieslahti oli poliittisesti aktiivinen kylä, jonka keskuksena toimi vuonna 1909 perustettu Kainuun kristillinen kansanopisto. Presidentti Kekkonen osallistui monesti Mieslahden tupailtoihin. Pirkko Tirolalla on muistikuva Kekkonen mukanaolosta. Hän muistelee myös Kestin pirtin tupailtaa 1940-luvun loppupuolella, puhujana tuolloin agronomi Aslak Fränti.

Pirkko Tirolan lapsuudenkodissa varoiteltiin poliittisiin asioihin sekaantumisesta ja asioiden levittämisestä. Kenellekään ei pitänyt kertoa, että kylällä oli IKL:n miehiä. Tirolan tekstin vahvuutena onkin paikallisyhteisön, kotiseudun poliittisen historian muistitieto. Hän kertoo mm. kainuulaisesta vaikuttajasta ja taitavasta puhujasta Antti Kemppaisesta, maanviljelijästä, joka oli perustamassa Kainuun Sanomia, Osuusliike Maakuntaa sekä Osuuspankkia. Kemppainen hävisi täpärästi vastaehdokkaalleen Maalaisliiton eduskuntavaaliehdokkuuden ja siirtyi häviönsä jälkeen Pienviljelijöiden puolueeseen.

Kuten monissa keruuseen osallistuneiden henkilöiden muisteluissa, myös Tirolan vastauksessa piirtyi kuva lapsuuden poliittisesta maailmasta. Omakohtaisiin kokemuksiin kuuluivat Hertta Kuusisen räväkät kannanotot 1950-luvun alussa, jolloin perheeseen saatiin radio. Pienoisparlamenttia kuunneltiin koko perheen voimin. Poliitiikka siirtyi myös leikkeihin: koululaisena hän matki tyhjässä ladossa Hertta Kuusista, Juho Kusti Paasikiveä ja Urho Kekkonen. Tirola kirjoittaa näin: "Lapsuudenkodissani seurattiin politiikkaa myös muutamien lehtien avulla. Ainoana lehtenä tilattiin Kainuun valtalehteä, Kainuun Sanomia, joka silloin oli Maalaisliiton äänenkannattaja. Maaseudun Tulevaisuuden saimme joskus lainaksi naapurista. --- Joskus saimme näytenumerona Kansan Tahdon ja Vapaan

Sanan, jotka edustivat vasemmistopolitiikkaa. Emme saaneet puheissamme ryssitellä emmekä haukkua kommunisteja, emmekä kenenkään ihmisen poliittista vakaumusta."

Kunniakirjat

Päivi Harinen (Eno)

Päivi Harinen osallistui keruukilpailuun kirjoituksella "Farkkujen lahkeeseen taiteiltu Mao". Harisen kertomuksessa rakentui opettajaperheen maailma oikeistolaisine arvoineen, johon hänen oman nuoruuden kapinansa loi kiehtovan ristiriidan. Hän kuvaili nuorisokulttuurin vaikutteita 1960-1970 lukujen taitteessa ja ympäröivän koti, uskonto, isänmaa -perusasetelman haastamista.

Minna Lehtola (Kaskinen, Oulu)

Oulussa opiskeleva, Kaskisilta kotoisin oleva Minna Lehtola pohti vastauksessaan "Äänestäminen ja ehdokkaat" oman poliittisen ajattelun kehittymiseen vaikuttaneita tekijöitä sekä äänestämisen tärkeyttä. Kertomus alkoi täysi-ikäisyyden saavuttamisen hetkestä, mikä kirjoittajalle merkitsi äänioikeuden saamista. Keskustelut isoisän kanssa olivat olennainen osa poliittisen maailmankuvan muodostumista.

Sirkku Paananen (Helsinki)

Sirkku Paananen käsitteli kirjoituksessaan "Politiikkaa ja valtapeliä" keruuesitteen teemoja perheen ja kotiseudun näkökulmasta, Suomen historian vaiheita unohtamatta. Hän muisteli myös, kuinka politiikasta puhuttiin kansanomaisin termein. Sellaiset nimitykset kuin *piämiehet* tai *hattupiät* tarkoittivat Helsingin herroja, *suapasrengit* ja *pihlajamarjat* demareita sekä *vihtahousut* kommunisteja.

Leena Rintala (Helsinki)

Leena Rintala kirjoittaa poliittisessa kasvutarinassa "Oikealla? Vasemmalla?" lapsuudestaan 1980-luvulla kaksikielisessä pikkukaupungissa, jonka asukkaat olivat kielen lisäksi jakautuneet myös poliittisesti "vasemmistolaisiin ja ei-vasemmistolaisiin". Lasten ja nuorten arjessa poliittis-sävyinen ilmapiiri näkyi muun muassa kouluopetuksessa ja aktiivisena järjestötoimintana.

Päivi Voutilainen (Polvijärvi)

Päivi Voutilainen kirjoittaa vastauksessaan "Tupailtoja ja tiekokouksia" lapsuudenperheen yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta sekä maaseudun murroskaudesta 1960-1970 - luvuilla. Lapsuuden muistot kotona pidetyistä tupailloista ja tiekokouksista, television vaalikeskusteluiden seuraamisesta isän kanssa sekä vaalipäivän valvojaisista synnyttivät käsityksen siitä, että politiikka on paljon muutakin kuin puoluerajoja ja väittelyä.

Kunniakirjat jaettiin myös seuraaville:

Jorma Luoma (Vantaa)

Ilmari Matinniemi (Kiuruvesi)

Jukka Mattila (Pertteli)

Reino Mattsson (Kangasala)
Jukka Moilanen (Iisalmi)
Jaana Rähälä (Viitasaari)
Unto Seppälä (Kuusankoski)
Wivi Strömsholm-Heinänen (Pietarsaari)
Liisa Tilli (Reisjärvi)
Leo Tolvanen (Imatra)

Lisätietoja:

SKS, Kansanrunousarkisto, kansanrunousarkisto@finlit.fi, p.
0201 131 240.

Tutkija Pauliina Latvala, pauliinalatvala@hotmail.com, p. 050 302
9873.